

Representantforslag nr. 7

(2007-2008)

fra stortingsrepresentantene Martin Engeset, Peter Skovholt Gitmark og Sonja Irene Sjøli

Dokument nr. 8:7 (2007-2008)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Martin Engeset, Peter Skovholt Gitmark og Sonja Irene Sjøli om å redusere avgang til uføretrygd gjennom satsing på tiltak for arbeid og livsmestring

Til Stortinget

BAKGRUNN

Mer enn 300 000 mennesker lever i dag som uførepensjonister, på utsiden av arbeidslivet. Fra midten av 1990-tallet har det vært en sterk økning i avgangen fra arbeidsliv til uføreytelser, for inneværende år anslås det en tilvekst av 33 000 nye uførepensjonister. Dette er en bekymringsfull utvikling, av tre årsaker: For det første innebærer uføretrygding for mange mennesker et fravær av aktivitet og tilknytning til et sosialt miljø. For det andre innebærer utviklingen en utgiftsøkning innen velferdsordningene som på sikt vil innebære en utfordring å finansiere. Og, for det tredje: En stadig økende avgang til uføreytelser medfører en utfordring for tilgangen på arbeidskraft i samfunnet. Som følge av den demografiske utviklingen står det i dag langt færre skattebetalere bak hver alderspensjonist enn for noen tiår siden. Når man legger til antallet som står utenfor arbeidslivet, men som er i arbeidsfør alder, blir dette tallet enda mindre. Det er med andre ord sterkt behov for å gjøre noe med veksten i antallet uførepensjonister.

Når situasjonen er den at rundt en tredjedel av alle i arbeidsfør alder i samfunnet står utenfor arbeidslivet, er dette alvorlig. Politikken må innrettes for å gjøre noe med utenforskapet: Mennesker som har falt utenfor arbeidslivet må gis en ny sjanse, og gjennom forebyggende tiltak må det sørges for at avgangen av nye tilfeller til uføreytelser og andre passive ytelser

holdes så lav som mulig. Når mennesker havner i en situasjon hvor de har behov for hjelp fra samfunnet, skal aktive tiltak på et tidlig tidspunkt være regelen og ikke unntaket. Dette innebærer at trygdesystemet må gjøres mer kompetent og fleksibelt for å imøtekomme kravet om at en tidsbegrenset ytelse skal være en mellomstasjon tilbake til arbeid og ikke til en total utstøting av arbeidslivet. Det har dessverre vært slik at de som faller utenfor, bare har begrenset sannsynlighet til å komme tilbake til arbeidslivet. Dette skyldes både måten velferdsordningene er innrettet på, for dårlige og for få tiltak, ytelsesnivå, samt manglende arbeidsincentiver, for eksempel innen skattepolitikken.

Samtidig finnes det gladelige eksempler på at aktive tiltak, tett oppfølging og god veiledning har en stor virkning når avgangen til uføreordninger skal reduseres og når mennesker skal gis en ny sjanse til aktivitet. PIA-prosjektet for arbeid og livsmestring, i regi av arbeidsmarkedsbedriften DURAPART i Arendal, er et slikt eksempel:

PIA er et lokalt dagtilbud innenfor arbeidsrettet rehabilitering hvor fokusering på arbeidsdeltagelse, helseveiledning og fysisk aktivitet skjer samtidig og er integrert. PIAs verdigrunnlag er å se helhetlig på mennesket, gjennom balansert fokus på samspill mellom jobb og fritid, mellom kropp og sinn og mellom tiltaksdeltageren og dennes nærmeste. Det er en sammenheng mellom hvordan en har det og hvordan en tar det, og det er en klar sammenheng mellom manglende livsmestring og at mange faller ut av arbeidslivet. Prosjektet motvirker det som har vært en rådende og svært uheldig innfallsvinkel i trygdesystemet: En ensidig fokus på manglende helse og jobber som en "ikke klarer." Dette er i tråd med det som skal være det grunnleggende spørsmål innen velferdssystemet: Hva er dine ønsker, og hva kan vi gjøre for at du skal nå dine mål?

Målgruppen for PIA-prosjektet er mennesker som er i skjæringspunktet mellom medisinsk rehabilitering og yrkesrettet attføring, og gjennom prosjektet "tvinges" deltagerne til å ha et ønske om endring i eget liv, de må utsette seg for nye tanker og ønsker om å komme i bevegelse. Målgruppen kjennetegnes ved at deltagerne har: Kroniske sammensatte plager, muskel- og skjelettlidelser, smertefokus uten objektive funn, lettere angst- og depresjonsplager, er ferdig utredet hos fastlege, at de mangler adekvat aktivitets- og behandlingstilbud, at de har vært gjennom en lang periode med passivitet, at de har lavt selvbilde, er usikre på fremtiden og at de har utfordringer som handler om nære relasjoner. Sagt med andre ord: Målgruppen er mennesker som kan ha en mulighet i arbeidslivet, men hvor mange befinner seg helt på grensen til permanent utstøtelse og uføretrygd.

PIA-prosjektet har oppstart tre ganger i året, hvor det deltar 20 personer pr. kurs. Kursene er lagt opp slik at det gis tolv ukers grunnkurs og tolv ukers oppfølging. Et tremåneders tiltak koster om lag 35 000 kroner pr. bruker. På kursene får brukerne kvalifisering, datakunnskap og jobbtrening, samt fysisk aktivitet i grupper, fire ganger pr. uke. Det er temagrupper om motivasjon og livsmestring og individuelle støttesamtaler og oppfølging av den enkelte. Det gis videre jobbveiledning og veiledning med mer helsefaglig orientering.

Siden oppstart i 2004 har 200 mennesker vært deltagende i PIA-prosjektet. Av disse har 70 prosent gått videre til aktivitet/arbeid. Bare 5 prosent har søkt om uføretrygd. Dette viser på en tydelig måte at det

faktisk er mulig å gi mennesker en ny sjanse til aktivitet og arbeid, om en er i stand til å tilpasse tiltaket til hver bruker, gi nødvendig kompetanse, styrke selvtilliten hos den enkelte og følge opp på en god måte i etterkant. PIA samarbeider godt med NAV, gjennom trekantsamtaler og ved behov for integrerte oppfølgingsgrupper.

Kostnadene med prosjekter som PIA er ikke store, sammenlignet med den effekt tiltaket har for den enkelte i livskvalitet, de reduserte kostnadene i uføretelser – som ville vært alternativet for langt de fleste deltagere, eller de dynamiske effektene en ny sjanse i arbeidslivet her innebærer. Prosjekter som PIA er forbilledlig, og erfaringer fra prosjektet bør aspirere til tilsvarende tiltak i andre deler av landet.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g :

Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til at dagtilbud med yrkesrettet rehabilitering, etter mønster fra PIA-prosjektet, kan etableres på nasjonal basis. Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til hvordan dette kan organiseres, samt økonomiske virkninger, både innen arbeidsmarkedspolitikken og i forhold til de dynamiske effekter økt tilbakeføring til arbeid medfører.

5. oktober 2007